

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Initium Sapientiae & Finis: Timor Domini, & Amor Dei: Seu
de fuga peccati, deque dilectione summi boni**

Comitin, César Jean-Baptiste

Coloniae, 1709

Caput Tertium. Octo rationum momenta, quae spectant peccatum,
ejusque poenas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50773](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50773)

CAPUT TERTIUM.

Orationum momenta, quae spectant peccatum, eiusque poenas.

Addamus postremum è tribus caput, quod duobus primis hoc fortè potentius futurum est, quò magis sensibus obnoxium. Ex effectis ipsis sumitur. Scenas hinc dabo, & tragœdias horrendas.

§. 1. *Angelorum casus.*

Ecce in ipso proscenio mundi, inter altissimas nubes, videntur Angelicum illum pavonem? quàm nobili incessu quondam! quàm rutilantibus pennis! nimirum Angelorum omnium gratiâ, decore, potentiâ, ingenio, scientiâ, naturâ facile principem. En fortuna: do nunc casum. Admittitur cogitatio superba. Consentitur. O cæli vices! Ruit, ruit sidus illud antiquum, atque à summo vertice non in terram, non in mare dejectus; sed inter flammâs perennes ergastulo addicitur inferorum, ex Angelo dæmon, ex felicissimo miserrimus. O catastrophem! ô exitum terribilem! Quæ causa fuit? cogitatio una, unius momenti. O cogitata cogitationem istam, & ab una disce omnes. *Mensura Angeli, mensura hominis.* Olim cædebat canis, ut paveret leo: hinc cæditur

DE TIMORE DOMINI. 25

ditur leo, ut paveſcat canis. nam ſi tale ſcrutinium eſt in Hieruſalem; (cum Hieronymo loquor) quale futurum eſt in Babilone ?

§. 2. *Adami ruina.*

Permuto ſcenam. Viridarium propono roſis, myrtetis, deliciis, ſomno pleniffimum. Nondum ſteriles avenæ, nec infelix paliurus apparebat; æterni flores, ver perpetuum, pax ſumma. Hæc ſcena. Sed vide cœnam longè infeliciffimam. Pomum comeditur. Quid exinde ? heu me ! Ille hominum caput, mundi, cæli, terrarum, elementorum, tempeſtarum, belluarum, piſcium, avium, ferarum, & quod caput eſt, ſui Rex : ille prudentiffimus, ſapientiffimus, beatiffimus, in quantas ſervitutes cladesque venit ? omnium pila malorum ; ludibrium fortunæ, mancipium ſui. Nimirum ab uno malo ad omnia mala itum eſt. Numera plagas rixasque terrarû, maris & cæli jurgia, grandines, procellas, frigora, ſterilitates, annonas graves, incendia, diluvia, vaſtitates. Numera peſſimi omnium ſervorum (corporis noſtri dico] perduelliones, defectiones, morbos, febres, contagia, lethiferos ſudores, quot denique mortes ? numera peſtes animi, iras, livores, odia, ſimultates, ægritudines, atque

B

hinc

hinc neces, parricidia, lites, bella, quàm gravia omnia? quid illa mortis præsentis & futuræ supplicia, inferos, flammæ, tenebras perennes? quid tot millia miserorum infantium hac gulâ consumpta? Hæc si perpendes, nonnè exclamabis? ô malum, malum! quanto sanguine stetisti? nonnè cum Zacharia [Cap. 13.] dices? *Quoniam Adam exemplum meum ab adolescentiâ meâ.* O primordia rerum! Eheu! si talia sunt initia nascentis mundi; quod erit funus & morientis, & damnati?

§. 3. *Inferorum tormenta.*

O malum, malum! ô momentum, momentum! An in Angelo cogitatio? in Adamo morsus tam atrociter? in nobis flagitium, & tot flagitia, non punientur; cum iustus sit Judex, & omnibus æquus? Descende ab orchestra in caveam inferni. Hic tibi scenam igneam, hic lanistas ostendam nunquam rude donandos. Videbis, inquam, non te, (quod avertat Deus) sed tuum peccatum mirabiliter excruciatum, qualecunque voles, blasphemiam, impudicitiam, ebrietatem. Quid hic dico? ignem æternum tui; mei, inquam, peccati pœnam esse. **IGNEM** expende, deinde **ÆTERNUM**: tum

utrum-

DE TIMORE DOMINI, 27

utramque committe , IGNEM ÆTERNUM. *Ignem*, nil gravius: *Æternum*, nil longius. *Ignem*, quo animus, quo corpus, membra, oculi, viscera, præcordia, omnia torrentur. *Æternum*, cui meta Deus, & homo, qui cruciatur. *Ignem*, qui cesset nunquam, *Æternum*, qui nunquam finiatur. *Ignem*, cui noster ignis collatus sit fumus. *Æternum*, cui vita nostra comparata sit puncto minor. IGNEM ÆTERNUM denique. Hoc est uri, uri, uri, & semper uri. Hoc unum in inferno vocabulum, una hæc actio, uri. Fallor. Una hæc passio. Manè serò, nocte dieque. Fallor, die. Nocte perpetuâ. Credis hoc? fide certum est. Credis, inquam? tu credis? ergo evici, ut nunquam pecces. *Quis enim poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitavit ex vobis cum ardoribus sempiternis? (Isa. 13.)* Tunc, fili? experire, & ante ferales orci nuptias inseluctabilem animo ac mente desponde rogam, imitare scævola Christianum, dico Martianum, (*Sur. Febr. 13.*) & injectâ in ignes manu dic animæ, dic corpori tuo: Potes in æternum uri?

§. 4. *factura gloria celestis.*

Vis adhuc amplius? ita, æterno amplius.

Quid? Deum quem perdis, Cælum quo excidis, Angelos, Beatos, beatitudinem ipsam: tuam, si non peccâsses; æternam, si momento non posthabuisses. O qualem luctum, cum hæc in oculis quondam erunt! Egone infelix mercator parvo immensa, caduco æterna, instabili certa atque mansura postposui? itane est? Deo caremus, summo bono? Jesu meo, & Matre Jesu, & omnibus bonis? Gaudia illa immensa, quæ præparavit Deus diligentibus se, mea non sunt? nec videbo unquam; aut si videbo, tantum ut amissa doleam? O *infernum*, inquit Chrysostomus, *inferno acerbiorem!* nam, cum tanta sit in nobis privatio boni, quantum ipsum bonum quod perditur; summum id malum esse oportet, quo fit jactura summi boni, hoc est, Dei. O te pœnâ divitem! qui uno momento & summum acquiras gehennæ malum, & summum amittas æternæ beatitudinis bonum, utroque miserrimus;

§. §. *Peccato est impar omnis pœna.*

Horres in suppliciis; ego in suppliciorum causis, Credésne? non sævitur in inferno, sed parcitur. Minor est pœna quam culpa, æternitas quam momentum. Ita est. Nec inferi, nec cælum explent. Stupes? stupeo ego stuporem tuum. Audi, in quo ex-

hor-

horrescas multò magis. Si maria omnia in lacrymas, cælum omne in gemitus, quicquid est in suspiria verteretur; ne sic quidem hujus incendii vel scintillã exingueres. Audi amplius. Si quot stellæ in cælo, quot stillæ in mari, quot arenæ scrupi in littore, tot essent mundi in cinere & cilicio; ad expiandam vel unicam labem, fieret nihil. Audi amplius. [S. Aug. D. Thom. Suar. Vasq.] Si ad hoc Angelorum, hominum, dæmonum etiam infinita multitudo concurreret, votis, pœnis, flammis, infinitis, immensis, sempiternis. Audi amplius. Si singuli eorum, quos dixi, omnes omnium infernos exantlarent, & singuli essent infiniti, & infiniti infinita sufferrent, & infinito tempore; tot victimæ, [ô rem incredibilem, sed verissimam!] tot & tantæ victimæ nunquam litarent, quantumvis æternùm facerent ac voverent. Comprehen- dis? aut si tibi hæc vertiginem afferunt, fateri omni opinione majus esse hoc malum.

§. 6. *Solus par Deus.*

Unus par, qui maximè impar, Deus. Hic tibi novum aperio theatrum. Calvariam. Deus patiens, Deus in cruce. O tragicam scenam! Numerosa sputa, colaphos, flagella, spinas, clavos, cruces. Cogita deinde, quid

fit hæc pati Deum. Expende, qui valor sit sanguinis tanti. Expende, inquam. Pervenisti ad summam. Hoc, hoc pretium peccati fuit; sanguis Dei, vita Dei, mors, crux, anima Dei. O rem inexcogitabilem! & miramur Anselmum, (*De similitud. cap. 190.*) cum dicit? *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessario uni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem enim purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus calorum regna tenere.* Non miror, non miror, si parricidam Christi non amat etiam in cælo; si flammam non timet etiam in inferno. Mutatur scena, & cælum fit infernus cum hac furiâ furiarum, quæ dæmoni quoque dæmon est, & flammis oleum ac bitumen. Adest? ardent omnia, etiam *asbestina*, Angeli & Animæ. Abest? ros ubique, etiam in fornace.

§. 7. *In hac quoque vitâ punitur,*

Et quidem ardentem in cælo, in paradiso, in inferis, in ipso Deo vidisti; ecce do conflagrantem in terris. Recordare adulterium Davidis, furtum Achani, blasphemum Rab facem. Revolve annales, quoties unius ob culpam & furias regna in exitium data; hîc mil-

millia peste consumpta, hîc diluvio populos, hîc incendio urbes. Videbis etiam pignora in scelere parentum intercepta, & vicissim parentes in puerorum. Videbistotam ab uno familiam damnatam, filios, nepotes, pronepotes, hereditariam luem, & nullius in morte morientem. Quod si in hac vitâ, quæ misericordiæ stadium est, tantâ atrocitate sævitur etiam in amicos; quid in altera putandum est, in qua puniuntur inimici? nam si *incipiat iudicium à domo Dei; quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? Et si iustus vix salvabitur; impius & peccator ubi parebunt?* (1. Pet. 4.)

§. 8. *Quàm odiosum sit Deo*

Postremò tela in peccatum nulla tam acuta, quàm Dei verba. *Iratuſ est furore Dominuſ. Exacerbavit Dominum peccator. Tatuſ dolore cordis intrinſecùſ. Pœnituit eum. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Furor in Deo, exacerbatio, ira, dolor, pœnitentia, odium denique: quid terribilius? Gravis ira Regum semper: Dei qualis & quanta? mirum. Nihil odit eorum Deus quæ fecit, *Tolle peccatum, viditque cuncta qua fecerat, & erant valdè bona.* (Gen. 1.) Pone peccatum. Non Angelus, non Homo, non

Mater, non Filius placere potest. Elephanto sanguinem ostendis. In furorem agitur. Omnia pessumdat, suos, alienos, servos, filios, & filium filiorum JESUM Christum. Dicam hîc, quod immenso horrore compleat. Plus unica labes Deum exulcerat, quàm sanctorum placeant omnium omnia præclare facta, dicta, cogitata, perpessa, quæcumque olim aut fuêre, aut nunc sunt, aut postea erunt. Attende, quid asseverem. In alteram lancem congere Abrahama, Isaacos, Jacobos, Davides, Prophetas, Apostolos, Martyres, Virgines, sancta sacraque omnia; in alteram unum peccatum appende: prævalet hoc omnibus omnium bonis, præponderat & descendit. O pondus immensum! O te Atlante fortiolem! qui non cælum, sed inferos, sed omnibus inferis graviorem molem sustineas. Unde hoc, quæris? Offensa Dei est. En montes. En asinaria mola suspensa collo. Quantum enim Deus vertice ad auras æthereas, tantum ejus offensa radice in tartara tendit. Quem, quæso, ista, si non planè stipes est, & stipite omni stupidior, non percellant.

Summa Capitis.

Ergò ita digere. Vide 1. quæ Angeli pœna, temerariæ cogitationi inflicta. 2. Adami, ejus-

DE TIMORE DOMINI. 31

ejusque nepotum, unum ob pomum. 3. Quæ
 mea, quæ tua apud inferos. 4. Quæ cæli ja-
 ctura. 5. Qui fiat, ut neutrius æternitatis
 supplicio satisfiat? neque omnium Angelo-
 rum hominumque votis & pœnis. 6. Unum
 in cruce Deum huic malo parem. 7. Incre-
 dibiles hîc quoque, dùm parcitur, multas
 irrogari. 8. Vinci peccato omnia bona; imò
 etiam omnia mala. Quare concludo: nihil
 in mundo exitiosius esse homini; si tamen
 homo est, qui peccat. Concludo: colubrum
 esse in sinu, pestem animi, cancrum, mor-
 tem, exitium, flammam, infernum, Megæ-
 ram, & si quid pejus excogitari potest. Con-
 cludo: cùm justissimus Deus personarum
 acceptor non sit; quod in Angelo, quod in
 patre nostro, quod in fratribus tam acerbè
 punivit, id ipsum si in nobis nactus erit, æ-
 quali pondere puniturum: imò jam fortè
 punire. Concludo: quidquid agas, quam-
 cunque in partem te vertas, seriùs ocyùs
 luendum tibi est. Hîc vel illic, igne aut aquâ,
 lacrymis vel flammis. Tua est optio.

CAPUT QUARTUM.

Conclusio primi libri.

HAbes, quæ sponponderam, momenta
 rationum omnino quatuor supra vi-
 ginti. Octo prima, ut initio dixi, te spectant.